

Marzena Adamczyk, Agnieszka Piasecka-Głuszak

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

**NAPŁYW
BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH
DO KRAJÓW AZJI WSCHODNIEJ, POŁUDNIOWEJ
ORAZ POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ
W LATACH 2000-2007**

1. Wstęp

Współczesna gospodarka światowa charakteryzuje się wzrostem znaczenia międzynarodowych przepływów kapitałowych. Znaczna ich część dokonywana jest w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), mających ogromny wpływ na rozwój przedsiębiorstw i jednocześnie na systemy gospodarcze krajów, do których są kierowane. Szczególnie ważne są dla krajów rozwijających się, ponieważ jest to grupa państw cierpiących na niedostatek kapitału. Głównym dostawcą bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla nich są kraje rozwinięte, zaś azjatyckie systemy gospodarcze należą do grupy krajów będących największym odbiorcą BIZ.

Celem niniejszego opracowania jest sprecyzowanie pojęcia bezpośrednich inwestycji zagranicznych, wskazanie ich skutków dla gospodarki kraju przyjmującego kapitał, pokazanie, jak zmieniał się wolumen napływu BIZ do krajów Azji Południowo-Wschodniej pomiędzy 2000 a 2007 r. oraz przedstawienie czynników, które powodowały wzrost bądź spadek tego napływu. Dane na temat wielkości przepływów BIZ zostały zaczerpnięte z raportów o inwestycjach na świecie (*World Investment Report – WIR*) sporządzanych corocznie przez Konferencję Narodów Zjednoczonych do spraw Handlu i Rozwoju (UNCTAD).

2. Pojęcie bezpośrednich inwestycji zagranicznych

Międzynarodowe przepływy kapitałowe można określić jako wszelkie ruchy kapitału przez granicę znajdujące swoje odzwierciedlenie w bilansie płatniczym. Podmio-

tami uczestniczącymi w tak rozumianych przepływach kapitałowych mogą być przedsiębiorstwa, gospodarstwa domowe, banki komercyjne, budżety różnych szczebli oraz bank centralny¹. Jest to szerokie rozumienie międzynarodowych przepływów kapitałowych, ponieważ obejmuje również przepływy dokonywane przez bank centralny, który nie działa z chęci osiągnięcia zysku, lecz realizuje inne zadania. Natomiast jeżeli z tej grupy podmiotów go wyłączymy, to definicja ta będzie rozumiana w wąskim znaczeniu.

Międzynarodowe przepływy kapitału realizowane są najczęściej przez korporacje transnarodowe (TNC – *Transnational Corporations*) w formach, takich jak²:

- inwestycje portfelowe,
- bezpośrednio inwestycje zagraniczne (BIZ),
- pozostałe inwestycje – są to kredyty i pożyczki udzielone zagranicy, jak również lokaty oraz zmiany na zagranicznych rachunkach bankowych; motywem ich może być chęć osiągnięcia większych zysków aniżeli w kraju dzięki wykorzystaniu różnic w stopach procentowych czy kursach walutowych, dywersyfikacja portfela aktywów pozwalająca na zmniejszenie ryzyka inwestycyjnego.

Inwestycje portfelowe oznaczają lokaty kapitału w zagraniczne papiery wartościowe, głównie w akcje i obligacje, dokonywane przez osoby prywatne czy przedsiębiorstwa lub inwestycje publiczne dokonywane przez instytucje finansowe, takie jak banki, giełda czy fundusze inwestycyjne. Celem ich jest osiągnięcie wyższego dochodu w postaci dywidend, odsetek czy efektów gry giełdowej, jak również dochodów z tytułu różnic kursów walutowych³. Cechą odróżniającą tę formę od bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest większa dywersyfikacja ryzyka. Innym ważnym elementem jest to, że podmioty dokonujące inwestycji portfelowych nie są zainteresowane wywieraniem wpływu na zarządzanie przedsiębiorstwem, którego akcje czy udziały kupili, lecz uzyskaniem z nich jak największych dochodów i dywersyfikacją ryzyka⁴.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne można zdefiniować jako międzynarodowe przepływy kapitału pozwalające przedsiębiorstwu z jednego kraju na stworzenie lub rozszerzenie swoich filii w innym kraju. Są one rzeczywistymi inwestycjami w przedsiębiorstwa, dobra inwestycyjne, ziemię czy wyposażenie, gdzie kapitał i zarządzanie są ze sobą powiązane, a inwestor uzyskuje kontrolę nad zainwestowanym kapitałem. Istotną cechą BIZ jest więc fakt, że wiążą się one nie tylko z transferem zasobów, ale również z uzyskaniem prawa kontroli nad działalnością przedsiębiorstwa inwestowania⁵.

¹ A. Budnikowski, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 2003, s. 137.

² *Przemiany we współczesnej gospodarce światowej*, red. E. Oziewicz, PWE, Warszawa 2006, s. 103.

³ M. Guzek, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Zarys teorii i polityki handlowej*, PWE, Warszawa 2006, s. 115.

⁴ Por.: D. Salvatore, *International Economics*, eight edition, John Wiley & Sons, 2001, s. 400.

⁵ P.R. Krugman, M. Obstfeld, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWN, Warszawa 1997, s. 124-125 oraz D. Salvatore, wyd. cyt., s. 396.

W literaturze przedmiotu wyróżnia się dwie podstawowe formy bezpośrednich inwestycji zagranicznych⁶:

- inwestycje typu *greenfield*,
- inwestycje typu *brownfield*.

Inwestycje typu *greenfield* są najczęściej stosowane w krajach rozwijających się i polegają na tym, że inwestor zagraniczny buduje zakład w kraju goszczącym od podstaw. Natomiast inwestycje typu *brownfield*, w postaci fuzji i przejęć, dominują w krajach rozwiniętych i następują najczęściej przez nabycie kontrolnego pakietu akcji przez jeden podmiot w drugim lub wspólną decyzję obu podmiotów o połączeniu swojej działalności, przy czym podmioty te zlokalizowane są w różnych krajach⁷.

UNCTAD definiuje tę formę, opierając się na definicjach Międzynarodowego Funduszu Walutowego (IMF) oraz Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Według tych organizacji – bezpośrednio inwestycje zagraniczne odzwierciedlają nakłady kapitałowe rezydenta jednej gospodarki (inwestora bezpośredniego – *direct investor*) poniesione w celu osiągnięcia trwałego zaangażowania w przedsiębiorstwie będącym rezydentem w innym kraju (przedsiębiorstwo bezpośredniego inwestowania – *direct investment enterprise*). Trwale zaangażowanie oznacza istnienie długoterminowych powiązań między tymi dwoma podmiotami, jak również znaczny wpływ inwestora bezpośredniego na zarządzanie przedsiębiorstwem inwestowania. Za przedsiębiorstwo bezpośredniego inwestowania uznaje się takie przedsiębiorstwo, w którym inwestor zagraniczny dysponuje co najmniej 10-procentowym udziałem w akcjach zwykłych lub głosach. Jednocześnie zastrzega się, że granica 10% udziałów nie jest granicą sztywną, ponieważ w niektórych przedsiębiorstwach ta wysokość udziału może nie pozwalać na efektywny głos w zarządzaniu danym przedsiębiorstwem, natomiast w innych posiadanie mniej niż 10-procentowego udziału daje taką możliwość⁸.

Zgodnie z powyższą definicją formami BIZ są:

- kapitał zakładowy (*equity capital*) – zakup akcji, majątku lub wniesienie aportu rzeczowego w postaci np. maszyn i urządzeń,
- reinwestowane zyski (*the reinvestment of earnings*) – część lub całość zysków wypracowanych przez przedsiębiorstwo bezpośredniej inwestycji, która nie została wypłacona inwestorowi bezpośrednio w formie dywidendy, lecz zainwestowana w przedsiębiorstwo w kraju goszczącym,

⁶ *Biznes międzynarodowy*, red. M.K. Nowakowski, Wyd. Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa 2005, s. 323.

⁷ *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, red. J. Rymarczyk, PWE, Warszawa 2006, s. 110.

⁸ *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment* – third edition, OECD, Paris 1996, s. 7-8 oraz *Balance of Payments Manual* – fifth edition, International Monetary Fund, Washington 1993, s. 86-87.

- pożyczki wewnątrz korporacyjne (*intra-company loans*) – krótko- lub długoterminowe finansowanie zapewniane przedsiębiorstwu bezpośredniej inwestycji przez inwestora bezpośredniego oraz transakcje związane z obsługą tego długu.

3. Skutki BIZ dla kraju przyjmującego kapitał

Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych niosą ze sobą skutki dla kraju zarówno dawcy, jak i biorcy kapitału. W związku z tym, że przedmiotem rozważań jest napływ BIZ do krajów azjatyckich, zostaną poniżej omówione tylko skutki BIZ dla kraju przyjmującego kapitał.

Skutki napływu inwestycji zagranicznych, w zależności od przyjętego celu, mogą być pozytywne lub negatywne. Jeżeli zamierzeniem było faktyczne zaangażowanie się w działalność przedsiębiorstwa, wzmocnienie kapitałowe i technologiczne, to na pewno skutki będą korzystne dla gospodarki kraju goszczącego kapitał. Natomiast jeśli celem inwestora było wejście na dany rynek, po to, żeby pozbyć się konkurenta, wówczas będą one niekorzystne dla tego kraju.

Pozytywne skutki dla kraju goszczącego kapitał to m.in.⁹:

- napływ kapitału, na którego niedostatek cierpi kraj przyjmujący inwestycję; kapitał może pochodzić z zasobów własnych inwestora bądź może zostać przez niego uzyskany na międzynarodowym rynku kapitałowym dzięki większej wiarygodności niż przedsiębiorstwo, w które inwestuje;
- napływ technologii, który zwykle towarzyszy bezpośrednim inwestycjom zagranicznym i jest szczególnie ważny dla krajów rozwijających się, które nie mają dostępu do nowoczesnych technologii, choćby ze względu na ograniczone możliwości badawczo-rozwojowe; napływająca wraz z inwestycją technologia może unowocześnić przedsiębiorstwo, powodować wzrost jakości produkowanych w nim wyrobów, podnieść jego konkurencyjność na rynku krajowym, a być może i międzynarodowym, oraz może pobudzić krajowych kooperantów również do podnoszenia swojej jakości;
- wzrost zatrudnienia, który następuje zwłaszcza wtedy, gdy inwestycja polega na stworzeniu nowego przedsiębiorstwa w kraju inwestowania;
- poprawa bilansu płatniczego, która może nastąpić w krótkim okresie w wyniku napływu kapitału oraz w długim okresie z powodu wzrostu eksportu dokonywanego przez przedsiębiorstwo inwestowania bądź spadku importu, w sytuacji gdy jest on zastępowany produkcją podjętą przez inwestora w tym przedsiębiorstwie.

⁹ Por. J. Świerkocki, *Zarys międzynarodowych stosunków gospodarczych*, PWE, Warszawa 2004, s. 98-99; *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne. Wybrane problemy*, red. J. Dudziński, H. Nankonieczna-Kisiel, Wyd. Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu w Szczecinie, Szczecin 2005, s. 63-66; A. Budnikowski, wyd. cyt., s. 152-153.

Do skutków negatywnych w kraju przyjmującym kapitał można zaliczyć¹⁰:

- spadek zatrudnienia, który wystąpi wówczas, gdy inwestycja polegała na fuzji lub przejęciu już istniejącego przedsiębiorstwa i nowy inwestor dokonuje w nim różnych zmian, m.in. redukuje zatrudnienie; w skrajnym przypadku przy wrogim przejęciu może chodzić o zamknięcie całego przedsiębiorstwa i wtedy redukcja ta może mieć spore rozmiary;
- wprowadzona technologia może być zbyt nowoczesna w stosunku do rozwoju tego kraju i z tego względu jej przenikanie do innych części gospodarki może być ograniczone;
- pogorszenie bilansu handlowego i płatniczego z powodu zaopatrywania się inwestora za granicą w potrzebne mu materiały, półprodukty itp.; efekt negatywny będzie widoczny szczególnie wtedy, gdy przedsiębiorstwo, w które zainwestowano, będzie sprzedawało swoje produkty głównie na rynku krajowym, nie rozwijając sprzedaży eksportowej.

Opierając się na wyżej wymienionych skutkach, można zauważyć, że bezpośrednie inwestycje zagraniczne mogą być zarówno korzystne, jak i niekorzystne dla kraju przyjmującego. Kraje rozwijające się, prowadząc politykę przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych, liczą na wystąpienie skutków pozytywnych. Większość ekonomistów zgodnie twierdzi, że napływ BIZ do rozwijających się systemów gospodarczych ma na nie korzystny wpływ, a poza tym jest niezbędny dla dalszego ich modernizowania, rozwijania oraz podnoszenia ich konkurencyjności.

4. Rozmiary i struktura geograficzna napływu BIZ do krajów Azji Wschodniej, Południowej oraz Południowo-Wschodniej w latach 2000-2007

Wzrost znaczenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych w gospodarce światowej przypadł na drugą połowę lat 80. XX wieku. Globalny ich napływ wzrastał w bardzo szybkim tempie, tzn.:

- ok. 23,1% w latach 1986-1990,
- ok. 21,1% w latach 1991-1995,
- ok. 40,2% w latach 1996-2000,
- ok. 35% w latach 2004-2007.

W latach 1980-1984 roczny strumień napływu BIZ na świecie wynosił średnio 50 mld USD, w latach 90. wynosił średnio 400 mld USD, żeby w 2000 r. osiągnąć poziom 1 398 mld USD. Z kolei w latach 2001-2005 kształtował się na niższym

¹⁰ Tamże.

poziomie, w 2006 i 2007 r. zaś osiągnął kolejne rekordowe poziomy – odpowiednio 1411 mld USD i 1 833 mld USD (zob. tab. 1).

Analiza struktury geograficznej napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych pokazuje, że dominujące znaczenie mają w tej dziedzinie kraje rozwinięte gospodarczo (ponad 70% udziału). Jednak rozwijające się kraje Azji miały również swój niemały udział w tym napływie. Regionalnie były one trzecim odbiorcą bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie, tuż za rozwiniętymi krajami Europy i Ameryki, a wśród krajów rozwijających się zajmują pierwsze miejsce. Największy udział w wypracowaniu tak dobrej pozycji miały przede wszystkim Chiny i Hongkong.

W 2000 r. do rozwijających się krajów azjatyckich napłynęła wysoka wartość BIZ, wynosząca ponad 148 mld USD, z których to ponad 144 mld USD napłynęło do krajów Azji Południowej, Wschodniej oraz Południowo-Wschodniej. W kolejnych dwóch latach nastąpił spadek, który był związany z osłabieniem koniunktury na świecie, zmniejszeniem w związku z tym zysków przedsiębiorstw oraz ograniczeniem zaufania w stosunku do korporacji transnarodowych ze względu na wiele bankructw i prowadzenie tzw. kreatywnej księgowości przez wiele z nich. Ze wzrostem napływu BIZ do Azji i na całym świecie mamy do czynienia w latach 2003-2007. W omawianych krajach azjatyckich każdy kolejny rok, począwszy od 2004, był rokiem rekordowym, a w ostatnim 2007 r. wartość BIZ wyniosła prawie 248 mld USD. Do przyczyn tak dużego wzrostu BIZ w tym regionie można zaliczyć dalszą liberalizację ich przepływów, wysoki wzrost gospodarczy i ogromny rozwój przemysłowy w niektórych krajach, przyjazne nastawienie inwestorów zagranicznych do azjatyckich systemów gospodarczych, znaczny wzrost fuzji i przejęć oraz postęp na drodze do dalszej regionalnej integracji ekonomicznej¹¹. Fuzje i przejęcia wzrosły w 2007 r. o 33% w porównaniu z rokiem poprzednim – do prawie 82 mld USD, i skoncentrowały się głównie w pięciu krajach regionu, takich jak Hongkong, Chiny, Singapur, Tajwan i Indie.

Największą część napływu inwestycji do Azji, bo ok. 50%, pochłania Azja Wschodnia, z czego najwięcej gospodarka chińska, a na drugim miejscu gospodarka Hongkongu. Niemalże znaczenie w tym regionie mają ponadto Tajwan oraz Korea Południowa.

Drugim regionem spośród omawianych jest Azja Południowo-Wschodnia, która przyciągnęła ok. 20% inwestycji, ale różnica polega na tym, że w tym regionie suma ta rozkłada się pomiędzy więcej państw, a mianowicie m.in. Singapur, Tajlandię, Malezję, Indonezję i Wietnam. Natomiast trzecim regionem jest Azja Południowa z udziałem ok. 10%, ale tutaj beneficjentami są głównie dwa kraje: Indie i

¹¹ *World Investment Report 2008. Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge*, UNCTAD, New York and Geneva 2008, s. 47.

Pakistan. Na uwagę zasługuje również Azja Zachodnia, która nie jest tematem niniejszego opracowania, ale lokuje się w Azji na drugim miejscu (zob. tab. 1).

Tabela 1. Struktura geograficzna napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie w latach 2000-2007 (w mld USD)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Napływ BIZ na świecie								
Świat, w tym:	1 398,2	824,4	625,2	561,1	717,7	958,7	1 411,0	1 833,3
Kraje rozwijające się	256,6	214,4	171,0	180,1	283,6	316,4	413,0	499,7
– Afryka	9,7	19,9	14,6	18,7	18,0	29,5	45,8	53,0
– Ameryka Łacińska i Karaiby	98,3	80,9	57,7	45,9	94,4	76,4	92,9	126,2
– Azja	148,4	113,4	98,5	115,1	170,3	210,0	272,9	319,3
– Oceania	0,2	0,2	0,2	0,4	0,9	0,5	1,4	1,2
Kraje rozwinięte	1 134,6	600,3	442,9	361,1	403,7	611,3	940,9	1 247,7
– Ameryka	380,9	187,2	96,7	60,6	136,2	131,8	299,5	341,5
– Azja	13,6	9,8	10,9	10,2	9,8	7,7	8,2	32,5
– Europa	724,8	395,1	316,6	279,8	218,7	505,5	599,3	848,5
– Oceania	15,3	8,2	18,7	10,5	39,0	-33,7	33,9	25,2
Pozostałe kraje na świecie	7,0	9,7	11,3	19,9	30,4	31,0	57,1	85,9
Napływ BIZ do rozwijających się krajów Azji								
Rozwijające się kraje Azji	148,8	113,4	98,5	115,1	170,3	210,0	272,9	319,3
Azja Wschodnia, w tym:	116,6	79,0	67,7	72,7	106,3	116,2	131,9	156,7
– Chiny	40,7	46,9	52,7	53,5	60,6	72,4	72,7	83,5
– Hongkong	67,9	23,8	9,7	13,6	34,0	33,6	45,1	59,9
– Korea Płd.	9,0	4,1	3,4	4,4	9,0	7,1	4,9	2,6
– Tajwan	4,9	4,1	1,4	0,5	1,9	1,6	7,4	8,2
Azja Południowa, w tym:	4,7	6,5	7,1	5,9	8,1	12,1	25,8	30,6
Indie	3,6	5,5	5,6	4,3	5,8	7,6	19,7	23,0
Pakistan	0,3	0,4	0,8	0,5	1,1	2,2	4,3	5,3
Azja Płd.-Wsch., w tym:	23,6	20,8	18,1	24,5	35,2	39,1	51,2	60,5
– Indonezja	-4,5	-2,9	0,2	-0,5	1,9	8,3	4,9	6,9
Malezja	3,8	0,6	3,2	2,5	4,6	4,0	6,0	8,4
– Filipiny	2,2	0,2	1,5	0,5	0,7	1,9	2,9	2,9
– Singapur	16,5	15,6	7,2	11,7	19,8	13,9	24,7	24,1
– Tajlandia	3,3	5,1	3,3	5,2	5,9	8,0	9,0	9,6
– Wietnam	1,3	1,3	1,2	1,5	1,6	2,0	2,4	6,7
Ogółem Azja Wschodnia, Południowa i Płd.-Wsch.	144,9	106,3	92,9	103,1	149,6	167,4	208,9	247,8
Azja Zachodnia	3,5	7,1	5,6	12,0	20,7	42,6	64,0	71,5
– Arabia Saudyjska	0,2	0,5	0,5	0,8	1,9	12,1	18,3	24,3
– Zjednoczone Emiraty Arabskie	-0,5	1,2	1,3	4,3	10,0	10,1	12,8	13,3
Turcja	1,0	3,4	1,1	1,8	2,8	10,0	20,0	22,0

Źródło: opracowano na podstawie: <http://stats.unctad.org/fdi> z dnia 08.04.2009.

W omawianym okresie Chiny plasowały się w pierwszej dziesiątce największych odbiorców inwestycji na świecie, będąc tym samym największym ich beneficjentem w Azji. W latach 80. XX wieku napływ inwestycji do Chin koncentrował się w przemyśle pracochłonnym, a na początku lat 90. przeniósł się do dziedzin kapitałochłonnych. W tym kraju korporacje transnarodowe zainwestowały w takie dziedziny, jak produkcja komputerów, elektroniki, wyposażenia telekomunikacyjnego, artykułów farmaceutycznych oraz petrochemicznych¹². W 2000 r. w Chinach po raz pierwszy wartość inwestycji zagranicznych wyniosła prawie 41 mld USD. Ciekawym zjawiskiem jest to, że w latach 2001-2002, kiedy we wszystkich systemach gospodarczych odnotowano spadki napływu BIZ, tylko gospodarka chińska utrzymała tendencję wzrostową (zob. tab.1). Przyczyną tego wzrostu było m.in. przystąpienie Chin do Światowej Organizacji Handlu (WTO) w 2001 r., co wpłynęło pozytywnie na wizerunek tego państwa w oczach inwestorów zagranicznych. Duża część inwestycji w gospodarkę chińską (ok. 1/3) pochodziła z reinwestowanych zysków funkcjonujących tam filii korporacji transnarodowych¹³. Inwestycje w Chinach nabierały rozpędu od 2000 r., żeby w 2007 podwoić swoją wartość. Ten rozwój inwestycji wynika nie tylko ze strategii korporacji transnarodowych, postrzegających Chiny początkowo jako miejsce o niskich kosztach produkcji, a później jako kraj o dużym i konkurencyjnym rynku, obfitującym w wykwalifikowaną siłę roboczą, ale również z polityki władz Chin, kładącej nacisk na popieranie inwestycji zagranicznych. Wzrost napływu BIZ w omawianym okresie był spowodowany również otwieraniem kolejnych dziedzin gospodarki chińskiej, zwłaszcza w sektorze usług finansowych, turystycznych i bankowych. W 2006 r. można było zauważyć zahamowanie wzrostu napływu BIZ do Chin (w 2005 r. ich poziom wynosił 72,4 mld USD a w 2006 – 72,7 mld USD). Główną przyczyną było zmniejszenie się napływu BIZ do sektora usług finansowych oraz rosnące koszty produkcji, niedostatek siły roboczej w rejonach przybrzeżnych oraz zmiana polityki w kierunku promocji rejonów środkowych Chin, co miało wpływ na zmiany struktury geograficznej dystrybucji inwestycji w Chinach. W związku z tym niektóre prowincje w środkowej i zachodniej części kraju przyciągnęły więcej inwestycji niż w poprzednich latach, podczas gdy w lepiej rozwiniętych regionach inwestycje przeniosły się do dziedzin bardziej zyskowych, jak komputerowe urządzenia zewnętrzne, wyposażenie telekomunikacyjne czy półprzewodniki¹⁴. W 2007 r. znowu nastąpił wzrost napływu BIZ do Chin do poziomu 83,5 mld USD, czyli powrót do wcześniejszej dynamiki.

¹² *World Investment Report 2001. Promoting Linkages*, UNCTAD, New York and Geneva 2001, s. 26.

¹³ *World Investment Report 2002. Transnational Corporations and Export Competitiveness*, UNCTAD, New York and Geneva 2002, s. 55.

¹⁴ *World Investment Report 2007. Transnational Corporations, Extractive Industries and Development*, UNCTAD, New York and Geneva 2007, s. 42.

Drugim odbiorcą w rejonie rozwijających się krajów Azji jest Hongkong. W 2000 r. zanotował on rekordowy napływ inwestycji zagranicznych w wysokości 61,9 mld USD – o 40 mld USD więcej niż w 1999 r. Wzrost ten po części opierał się na ogólnej poprawie lokalnego środowiska inwestycyjnego połączonego m.in. z dobrą koniunkturą w dwóch poprzednich latach, a po części natomiast był związany ze wzrostem znaczenia korporacji transnarodowych na świecie, wyraźnym zwiększeniem reinwestowanych zysków oraz fuzją w sektorze telekomunikacyjnym o wartości 33 mld USD. Ponadto istotnymi czynnikami były też położenie geograficzne, solidna infrastruktura oraz niskie opodatkowanie w tym kraju. Kolejną przyczyną była zbliżająca się akcesja Chin do WTO, która spowodowała, że wiele korporacji transnarodowych mających zamiar zainwestować w Chinach ulokowało swój kapitał najpierw w Hongkongu, odgrywającym główną rolę centrum funduszy dla biznesu nie tylko w Chinach, ale również w całym regionie¹⁵. Kolejne trzy lata (2001-2003) były dla Hongkongu nieco skromniejsze w wartości napływu BIZ, ale był on zawsze drugim po Chinach ich odbiorcą, a spadki były spowodowane ogólną dekoniunkturą na świecie oraz zmniejszeniem wartości inwestycji w ogóle. W 2004 r. inwestycje w Hongkongu wzrosły o 150% w stosunku do roku poprzedniego, a ich wartość wyniosła 34 mld USD. W kolejnych latach tendencja wzrostowa się utrzymała i w 2007 r. Hongkong osiągnął poziom prawie 60 mld USD napływu BIZ. Podstawową przyczyną tak dobrej pozycji tego kraju było ulokowanie w nim wielu siedzib głównych korporacji transnarodowych oraz umacnianie powiązań z gospodarką Chin. Kapitał napływający do Hongkongu jest lokowany przede wszystkim w sektorze usług finansowych przez fuzje i przejęcia.

Trzecim krajem pod względem napływu BIZ do Azji rozwijającej się jest Singapur, będący równocześnie największym ich odbiorcą w regionie Azji Południowo-Wschodniej. Kraj ten pełni funkcję centrum dystrybucyjnego i finansowego w tym regionie, będąc odpowiedzialny za napływ prawie połowy kapitału, szczególnie w sektorze usług handlowych i finansowych. W 2000 r. napływ BIZ do tego kraju wyniósł 16,5 mld USD, w 2001 było ich prawie tyle samo, natomiast dwa kolejne lata były pod tym względem gorsze, co było związane, jak już wcześniej wspomniano, ze spadkiem koniunktury i inwestycji na całym świecie. Wzrost napływu BIZ do Singapuru notowano od 2004 do 2006 r., kiedy to osiągnął on rekordową wartość ponad 24 mld USD.

Napływ BIZ do Indii, największego odbiorcy w Południowej Azji i czwartego w Azji rozwijającej się, nie był aż tak spektakularny jak do Chin czy Hongkongu, ale przez wszystkie omawiane lata wykazywał tendencję wzrostową, ze szczególnym nasileniem w dwóch ostatnich latach. W 2006 r. wzrósł o 100% do poziomu 19,7 mld USD, a w 2007 osiągnął wartość 23 mld USD. Napływ inwestycji do Indii nie był aż tak duży z kilku przyczyn. Indie do 1990 r. prowadziły restrykcyjną

¹⁵ *World Investment Report 2001...*, s. 25.

politykę wobec inwestycji zagranicznych, co spowodowało, że wiele korporacji wykorzystало alternatywne formy wejścia na ten rynek, np. przez sprzedaż licencji. To spowodowało, że po zliberalizowaniu napływu BIZ wejście na rynek w tej formie nie było już tak bardzo niezbędne. Indie nie prowadziły polityki przyciągania inwestycji zagranicznych na dużą skalę, a tylko do wybranych sektorów, przede wszystkim usługowego oraz wysokiej techniki (usługi IT, *call centres*, centra finansowe obsługujące przedsiębiorstwa czy placówki badawczo-rozwojowe). Poziom inwestycji w Indiach podnosił się dzięki wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, poprawie środowiska inwestycyjnego i dalszemu otwieraniu telekomunikacji, handlu detalicznego i innych sektorów gospodarki¹⁶.

Pierwsza dziesiątka największych odbiorców BIZ w Azji pochłonięła ponad 90% wszystkich inwestycji w omawianym regionie.

5. Podsumowanie

Reasumując, we współczesnej gospodarce światowej począwszy od drugiej połowy lat 80. ubiegłego stulecia nastąpił wzrost przepływów inwestycji bezpośrednich pomiędzy krajami. Mimo że największy udział w tych przepływach miały kraje rozwinięte, to znaczną rolę odegrały również rozwijające się kraje Azji, a przede wszystkim kraje Azji Południowej, Wschodniej oraz Południowo-Wschodniej. W latach 2000-2007 region ten był trzecim odbiorcą BIZ w świecie. Na szczególną uwagę zasługuje Azja Wschodnia, która przyciągnęła połowę wszystkich inwestycji w rozwijających się państwach Azji. W tym regionie największe znaczenie mają Chiny i Hongkong, które znajdują się nie tylko na czele wśród beneficjentów inwestycji w regionie, ale również w dziesiątce największych odbiorców inwestycji na świecie. Świadczy to o ogromnym potencjale rozwojowym tych państw. Motywy inwestycji zagranicznych napływających do krajów Azji są różne, począwszy do kosztowych, np. niższe koszty wytwarzania, tańsza i dobrze wykwalifikowana siła robocza, tańsze środki produkcji, zaopatrzeniowych, po rynkowe, tzn. nowe rynki zbytu. Jednocześnie korporacje przywożą ze sobą nowoczesne technologie, przez co modernizują przedsiębiorstwa, podnosząc ich konkurencyjność, szkolą kadrę, podnosząc jej umiejętności, czyli wzmacniają całe systemy gospodarcze państw – odbiorców inwestycji. Dzięki temu zwiększają się możliwości pochłaniania jeszcze większych rozmiarów inwestycji przez te kraje i coraz wyższy jest poziom ich rozwoju.

Można się spodziewać, że kryzys finansowy, który zaczął się uwidaczniać w wielu krajach pod koniec 2007 r., na pewno znajdzie swoje odzwierciedlenie w przepływach inwestycji w kolejnych latach, szczególnie w krajach rozwijających się, a więc również azjatyckich.

¹⁶ *World Investment Report 2008...*, s. 47.

Literatura

- Balance of Payments Manual* – fifth edition, International Monetary Fund, Washington 1993.
- Biznes międzynarodowy*, red. M.K. Nowakowski, Wyd. Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa 2005.
- Budnikowski A., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 2003.
- Guzek M., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Zarys teorii i polityki handlowej*, PWE, Warszawa 2006.
- <http://stats.unctad.org/fdi>.
- Krugman P.R., Obstfeld M., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWN, Warszawa 1997.
- Międzynarodowe stosunki ekonomiczne. Wybrane problemy*, red. J. Dudziński, H. Nakonieczna-Kisiel, Wyd. Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu w Szczecinie, Szczecin 2005.
- Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, red. J. Rymarczyk, PWE, Warszawa 2006.
- OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment* – third edition, OECD, Paris 1996.
- Przemiany we współczesnej gospodarce światowej*, red. E. Oziewicz, PWE, Warszawa 2006.
- Salvatore D., *International Economics*, eight edition, John Wiley & Sons, 2001.
- Świerkocki J., *Zarys międzynarodowych stosunków gospodarczych*, PWE, Warszawa 2004.
- World Investment Report 2001. Promoting Linkages*, UNCTAD, New York and Geneva 2001.
- World Investment Report 2002. Transnational Corporations and Export Competitiveness*, UNCTAD, New York and Geneva 2002.
- World Investment Report 2007. Transnational Corporations, Extractive Industries and Development*, UNCTAD, New York and Geneva 2007.
- World Investment Report 2008. Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge*, UNCTAD, New York and Geneva 2008.

THE FOREIGN DIRECT INVESTMENTS INFLOWS INTO SOUTH, EAST, AND SOUTH-EAST ASIA BETWEEN 2000 AND 2007

Summary

Processes taking place in the world economy, competition in international markets, countries changing their economic policy, liberalization of economies make flows of capital easier, first of all foreign direct investments. This article's objective is to present the volume of foreign direct investments inflows into South, East, and South-East Asia between 2000 and 2007. The analysis is based on the World Investment Report 2008 of the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) for subject Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge.